

Historische Kring Losser (HKL)

De Historische Kring Losser zet zich sinds haar oprichting in 1969 in voor het behoud van het cultuur-historische erfgoed van de gemeente Losser (vooral van de dorpen Losser, Overdinkel en Glane), het vastleggen van informatie in publicaties en andere (audiovisuele) media en het organiseren van lezingen en exposities. Hierdoor blijft de kennis van het verleden actueel en wordt toegankelijk gemaakt voor een breed publiek.

Correspondentieadres:

Hogeweg 36

7582 CH Losser

Email: secretaris@historischekringlosser.nl

Website: www.historischekringlosser.nl

Bankrekening t.n.v. Historische Kring Losser

IBAN: NL 35 RABO 0337 3080 98

BIC: RABONL2U

Bestuur

Voorzitter

Thea Evers* Dr. Staringstraat 7 7582 BL Losser 053 5382613

Secretaris

Georg van Slageren* Hogeweg 36 7582 CH Losser 053 5382850

Penningmeester

Harry Dekkers Ludgeruslaan 12 7581 DD Losser 053 5387993

Leden

Peter Heerink Hogeweg 125 7582 CC Losser 053-5360520

Gerda Hogebrink Lutterstraat 55 7581 BT Losser 053 5381291

Andries Kuperus* Dr. L. de Bruijnstr. 12 7582 AA Losser 053 5383196

Chris Meekers Allemansweg 52 7582 HL Losser 053 7519669

Bennie Nijhof Kerkhofweg 195 7586 AD O'dinkel 053 5382778

Jack Scholtens* Heidehof 54 7581 VJ Losser 053 5385756

André van der Veer Willibrordlaan 38 7581 TD Losser 053 5383192

*) Redactie van Oet Dorp en Marke

Aangevuld met: Sietse Smit, Scholtinkstraat 54, 7581 GS Losser (053 538 6834)

Oet Dorp en Marke Losser

Wordt aan het eind van elk kwartaal toegezonden aan de leden van de HKL.

De jaarcontributie bedraagt € 15,00 (bij postverzending € 18,00) per jaar.

Overname (geheel of gedeeltelijk) en publicatie van artikelen is alleen toegestaan met toestemming van de redactie en bronvermelding.

ISSN: 1568-4711 (Oplage 800 ex.) (Druk: Drukkerij Jansen Losser)

Omslagfoto: 'De bank is gespannen' voor de holtink, de markevergadering, die meestal onder een lindeboom werd gehouden. Op 17 november wordt het nieuwe boek van Frans Jacobs gepresenteerd 'Recht en onrecht in de Marke Losser'. Zie pag. 8.

Inhoudsopgave

Historische Kring Losser (HKL)	1
Van het bestuur	3
Agenda.....	7
De oprichting en verwezenlijking van 'Ons Huis' in 1933 te Overdinkel	10
<i>Bertus de Jongeburcht</i>	
Verbinden door wat scheidt.....	21
<i>Geert Bekkering</i>	
Uit de bidprentjescollectie van de HKL	23
Paultjes herinneringen (2).....	24
<i>Paul Bulters</i>	
Facebook	26
Open Monumentendag 2014: 'Op reis'.....	26
Willem en Annie Scholten	28
<i>Gerard Zuithof</i>	

Fotoverantwoording:

Tenzij anders vermeld zijn de foto's afkomstig uit het archief van de HKL.

VAN HET BESTUUR

Jaarvergadering / Excursie museum Falkenhof

Op zondagmiddag 13 april brachten we na de jaarvergadering een bezoek aan museum Falkenhof in het Duitse Rheine. Er waren 33 aanmeldingen binnengekomen voor deze bijzonder excursie, die we zoals gebruikelijk bij onze oosterburen, zouden afsluiten met 'Kaffee mit Kuchen'.

De Falkenhof in Rheine, die ligt op een hoogte bij de rivier de Ems, wordt voor het eerst vermeld in het jaar 838. Keizer Lodewijk de Vrome schonk toen dit Frankische 'Königsgut' met bijbehorende kerk aan de Rijksabdij van Herford, gelegen ten zuidwesten van Münster. Bijna tien eeuwen lang bleef het huis in het bezit van dit klooster en werd het verpacht aan adellijke families. In 1371 betreft de familie Von Falke het landgoed (vandaar Falkenhof) en door een huwelijk in 1571 wordt de belangrijke Westfaalse adellijke familie Von Morriën de nieuwe bewoner. De Von Morriëns verbouwen het huis langzamerhand tot de huidige vorm, een representatief barok landhuis, en zij wonen er tot 1799. De familie Von Basse is de volgende bewoner en de laatste erfgenamen verkopen het huis aan de stad Rheine, die er het stedelijk museum in onderbrengt.

In 2003 begint men met de modernisering van het complex. Er moet onder meer een trappenhuis met een liftschacht komen, die 4 meter de grond in zal gaan. Bij die graafwerkzaamheden volgt er een archeologische sensatie. De baggermachine stoot op een stenen gewelf en daaronder zitten onderaardse gangen, volgestort met huishoudelijk afval: glazen, bekers, pannen, medicijnflessen, leren schoenzolen en zelfs een gouden ring. Het blijkt een meerarmig riool te zijn geweest, dat vanaf het huis naar de rivier voerde, vermoedelijk aangelegd eind 17e eeuw. Archeologen vinden maar liefst 21.000 fragmenten van keramiek, glas, leer, metaal en hout, voor het merendeel uit de tijd van de Barok. Scherven van gebruiksvoorwerpen, maar ook van luxe artikelen als Delftse faiences, Chinees porselein en Venetiaans glaswerk. Het geheel getuigde van grote welstand. Uit een 96 pagina's tellende goederenlijst van 1670, blijkt dat de Falkenhof toen 39 vertrekken telde, variërende van grote zalen tot kleine kamertjes voor de bedienden.

Tot 2 november 2014 staat museum Falkenhof geheel in het teken van het dagelijkse leven van de familie Von Morriën. Zij behoorde dus tot de adellijke elite van Westfalen en had ook zitting in de Landdag van de Vorstbischop van Münster. Een invloedrijk geslacht met diverse huwelijksbanden in de Westfaalse adel. De archeologische vondsten, gecombineerd met bijzondere levensgrote afbeeldingen op de wanden, samengesteld uit schil-

derijen, geven een beeld van de verschillende aspecten van het leven in de Baroktijd. Het interieur, het huishouden, de kleding, sieraden, feesten, jachtgezelschappen, luxe goederen. Alles wat tot de 'verplichtingen' van deze landadel behoorde, wordt onder de aandacht gebracht, op een wijze dat je het gevoel hebt er middenin te staan.

Wij werden in twee groepen verdeeld en rondgeleid door twee gidsen, een Nederlander en de directrice, die uitstekend Nederlands sprak. Deze bijzondere expositie duurt dus tot 2 november. Maar ook met de 'normale collectie' en wisselende tentoonstellingen, kunnen wij de Falkenhof van harte aanbevelen. Neemt u ook een kijkje in de nabij gelegen kerk, gewijd aan de H. Dionysius. Vanaf Losser bent u er met de auto in 40 minuten. En voor een 'dagje uit' is dit museum ook goed te combineren met museum klooster Bentlage en de Saline Gottesgabe, waar vroeger zout werd gewonnen. Ook de dierentuin ligt bij dat complex.

Incassoperikelen voor de penningmeester.

Veel leden van de Historische Kring hebben een machtiging afgegeven waardoor jaarlijks de contributie automatisch kan worden geïnd. Dit jaar is er iets mis gegaan en is bij een aantal leden de contributie voor 2014 twee keer afgeschreven.

De eerste keer was dat op 28 april en een tweede keer op 13 mei.

Waarschijnlijk hebben deze leden zich afgevraagd hoe dat nu toch kon!

Dat een penningmeester graag de contributie wil innen moge duidelijk zijn, maar twee keer is toch echt teveel van het goede.

Wat is er gebeurd? Daarom hier de uitleg hoe dat kon gebeuren.

Met ingang van dit jaar is ons voormalige (Nederlandse) incassobestand overgezet naar de Europese incasso. U weet wel, dat hele lange IBAN banknummer! Dat was op zich al een enorme klus voor de penningmeester en de ledenadministrateur.

Toen het klaar was is op 28 april de incasso-machtiging naar de Rabobank verzonden om de contributie van uw bankrekening af te schrijven. Maar enkele dagen later kwam er bericht dat deze Euro-incasso door de bank werd afgekeurd met als foutmelding 'onjuiste machtiging'.

Na overleg met de bank is dat snel hersteld en op 13 mei is het incassobestand opnieuw aangeboden. Dit keer ging alles wel naar wens.

Maar toen bleek dat een drietal andere banken de ABN-AMRO, de SNS en de Regiobank de eerste (afgekeurde) incasso gewoon negeerden en wel het bedrag hadden afgeschreven van de rekening.

Met andere woorden de leden die bij één van deze banken hun rekening hebben, betaalden dus twee keer!

Een mega klus om uit te zoeken wie het betrof. Inmiddels zijn alle dubbele betalingen opgespoord. Schrik niet; van de 509 machtigingen heeft er bij 90 leden een dubbele afschrijving plaatsgevonden.

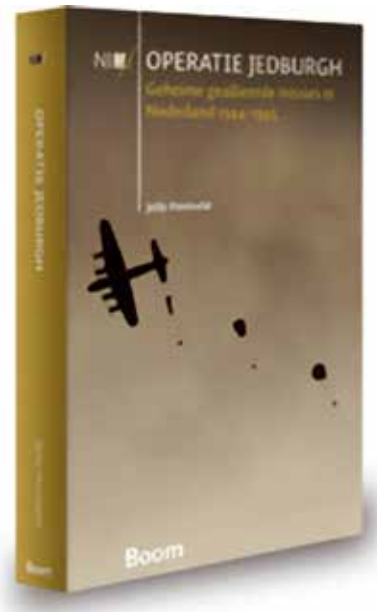
Een aantal leden heeft inmiddels zelf al actie ondernomen om het teveel betaalde terug te boeken. Dat kan namelijk in het Euro-incassosysteem vrij eenvoudig. Andere leden hebben gebeld of gemaïld over de dubbele afschrijving. In alle gevallen heeft inmiddels verrekening plaatsgevonden.

Ook vanaf deze plaats welgemeende excuses voor de ontstane situatie.

Operatie Jedburgh: Geheime geallieerde missies in Nederland 1944 - 1945

Op vrijdagmiddag 25 april waren wij te gast in het gemeentehuis van Mepel. Daar werd het boek 'Operatie Jedburgh' gepresenteerd, geschreven door drs. Jelle Hooiveld. In februari 2013 was hij onze gastspreker over de Jedburghteams. Deze speciaal opgeleide eenheden, bestaande uit heldhaftige, vaak nog jonge mannen, werden ver achter de Duitse linies gearacheerd. Hun opdracht was lokale verzetsgroepen te helpen organiseren en aan te sturen, om zo een bijdrage te leveren aan de bevrijding van West-Europa. Bij ons is de meest bekende 'Jedburgh' natuurlijk majoor Henk Brinkgreve, die 5 maart 1945 bij de boerderij van Rikhof aan de huidige Deppenbroekweg 8 in Losser werd doodgeschoten. Er waren overigens maar weinig Nederlanders bij deze speciale eenheid betrokken en zij kregen (soms postuum) zeer hoge onderscheidingen. Het monument dat ter herinnering aan de Deppenbroekweg geplaatst is, zal door ons lid Marco Bergsma (met zijn hoveniersbedrijf in de historische Zoekerschool aan de Goormatenweg), worden ingebed in een perk, zodat het beter zichtbaar wordt.

'Operatie Jedburgh' is een unieke uitgave, tot nu toe het enige Nederlandse boek dat over dit onderwerp gepubliceerd is. Het telt 288 pagina's met daarin veel onbekende foto's. U hebt het al kunnen bestellen bij onze secretaris. Onze voorraad is nu uitverkocht. Maar mocht u het gemist hebben en alsnog geïnteresseerd zijn, of het cadeau willen geven, dan kunt u het bestellen bij de plaatselijke boekhandel: ISBN 978 90 8953 2565.

Schenkeningen

In de afgelopen periode ontvingen wij de volgende schenkingen, waarvoor hartelijk dank:

- Een antiek wiskundig apparaat en afleveringen van de 'Katholieke Illustratie' uit de vijftiger jaren van de vorige eeuw (dhr. J. Vaanholt);
- Een antieke kleermakersschaar (mevr. G. Smidt-Nijkerken);
- De heer W.J.E. Berns verraste ons met de serie Verslagen en mededelingen Overijsselsch Regt en Geschiedenis 1 - 125. De Jahrbücher Grafenschaft Bentheim 1957 - 1994. Der Grafschafter 1961 - 1993. Textielhistorische Bijdragen 1 - 35 en de Jaarboeken Twente 1 - 53. Daarnaast ontvingen wij van hem diverse boeken over Twente en het aangrenzende Duitsland;
- 5 videobanden over agrarisch Twente (dhr. B. Mulder);
- Ook konden wij ons fotoarchief weer aanvullen met diverse schenkingen.

Bidprentjes

Onze website met bidprentjes wordt druk bezocht. Jack Scholtens heeft er nu ruim 6500 gedigitaliseerd en is gevorderd tot de namen beginnende met 'Ho'. Mocht u over oude bidprentjes beschikken die u wilt afstaan, dan nemen wij die graag in ontvangst. Ze worden toegevoegd aan de verzameling van wijlen Annie en Herman Bourgonje, en dus via onze website toegankelijk gemaakt.

AGENDA

Het septembernummer van Oet Dorp en Marke wordt een speciaal nummer, waarin onze eigen agenda niet past. Daarom publiceren we nu al de activiteiten voor de rest van het jaar 2014, dus noteert u de volgende data alvast in uw agenda:

15 september: De invloed van de Slag om Arnhem op de bevrijding van Oost-Nederland ; door drs. Dick Schlüter.

Het is in september zeventig jaar geleden dat de Slag om Arnhem plaats vond. De Geallieerde luchtlandingstroepen kregen te maken met twee SS-pantserdivisies, die hardnekkig verzet boden en al spoedig met behulp van andere troepen het initiatief overnamen. Dit had dramatische gevolgen. Niet alleen waren er veel doden en gewonden, het verlies van de slag had ook tot gevolg dat de geallieerden hun offensief stopten, waardoor de oorlog uiteindelijk een half jaar langer duurde dan gehoopt. En ook de Hon-

gerwinter was één van de gevolgen van het mislukken van deze slag. Dick Schlüter, onder meer oud-directeur van Natura Docet in Denekamp en van het Airborne museum in Oosterbeek, zal over dit alles een **lezing met PowerPointpresentatie** verzorgen. Na de pauze wordt er een korte film vertoond met authentieke beelden van de Slag om Arnhem.

13 oktober: Ontwerpen en bouwen voor de textielindustrie in Twente; door Pierre Geelen.

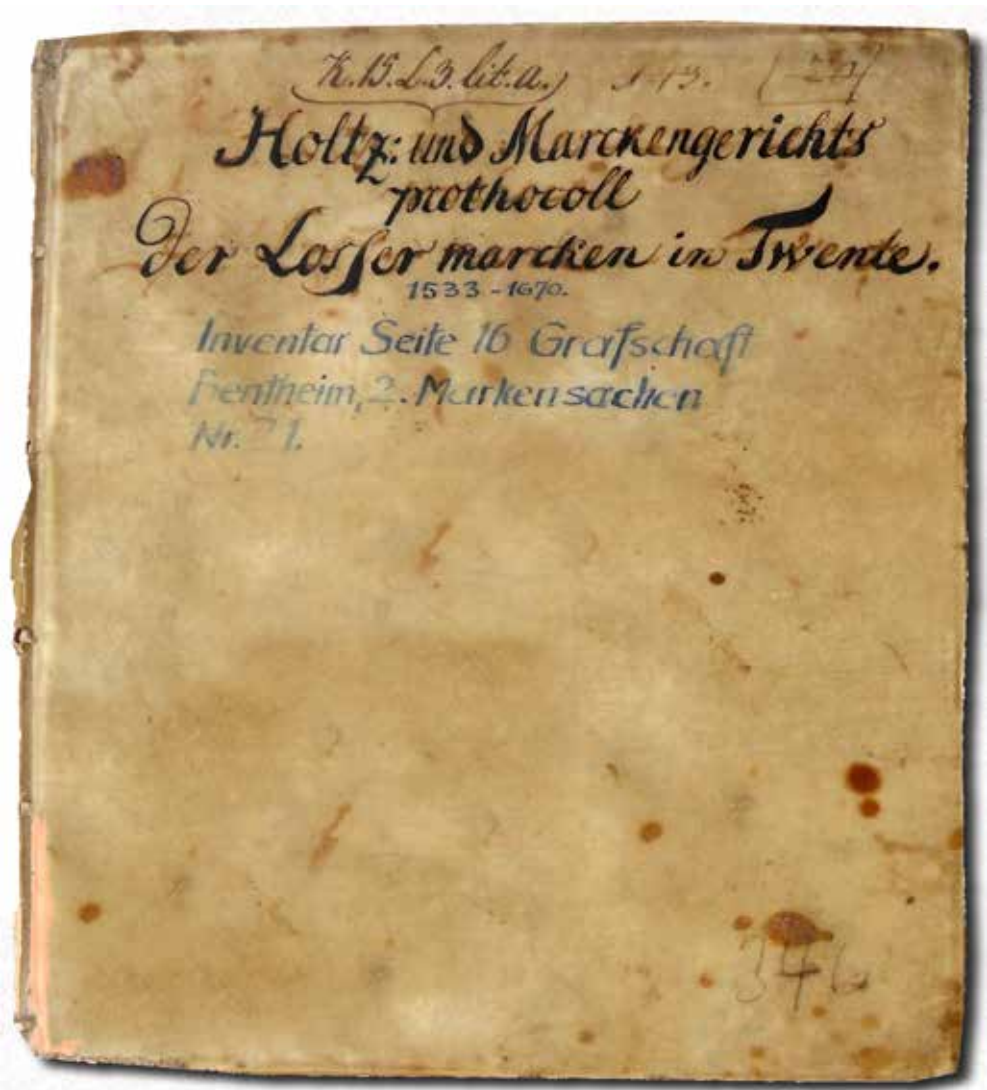
In oktober 2010 verraste de heer Pierre Geelen uit Aerdenhout ons met een bijzonder interessante **PowerPointpresentatie** over historische fabrieksschoorstenen in Losser (en de rest van Nederland). Zijn vader was de bouwer van vele schoorstenen, ook van die bij de fabriek van Van Heek in Losser. Nu komt hij met een presentatie over de bouw van de fabrieken. Sinds de tweede helft van de negentiende eeuw hebben textiel fabrieken en de bijbehorende fabrieksschoorstenen hun stempel gedrukt op het uiterlijk van steden en dorpen in Twente. Vooral de stad Enschede, waar de textielindustrie zich concentreerde en vanaf ca. 1860 eenvoudige bedrijfjes zich ontwikkelden tot indrukwekkende fabriekscomplexen, onderging een grootschalige metamorfose. De in Twente gebouwde weverijen en spinnerijen van fabrieksontwerpers, zoals onder meer de in Enschede werkzame architecten Gerrit Beltman en zijn zoon Arend, alsmede de uit Engeland afkomstige Sidney Stott staan in de lezing centraal. Aan de orde komen aspecten zoals de historische ontwikkeling van textiel fabrieken als gebouwtype in de regio, met nadruk op het fabrieksontwerp, architectonische vormgeving en bouwtechnische aangelegenheden. Daarnaast komt een aantal nieuwe inzichten aan bod met betrekking tot de vorm, decoratie en verdere architectonische detaillering van de fabrieksschoorstenen van Van Heek in Enschede en in Losser.

17 november: Recht en onrecht in de Marke Losser; door Frans Jacobs.

Dit wordt een bijzondere avond. In het decembernummer van 2013 hebt u al kunnen lezen, dat mevrouw Marianne Poorthuis van Hotel Smit ons inzage heeft gegeven in een boek met markegegevens, dat in haar bezit is. Een foliodeel van circa 500 bladzijden, met daarin markebescheiden van Losser, omvattende o.m. processtukken uit de jaren 1600 - 1800. Andries Kuperus heeft het geheel gefotografeerd en gedigitaliseerd en Stien Meijerink was behulpzaam bij het transcriberen. Frans Jacobs heeft er een bijzonder boek van gemaakt. Het gaat dus over de Marke Losser, een periode waarover nog maar weinig gepubliceerd is. Een witte vlek in de plaatselijke geschiedenis. Daar gaat verandering in komen. De HKL zal op die avond het **nieuwe boek presenteren**, geschreven dus door Frans Jacobs met als titel: 'Recht

en onrecht in de Marke'. Het wordt een rijk geïllustreerde, mooie uitgave, waarbij voor de diepgravende (amateur)historici, een doorzoekbare Cd-rom wordt bijgevoegd. De heer Jacobs zal ons deelgenoot maken van zijn ontdekkingen, met vaak 'smakelijke krenten in de pap'. Gastspreker is Erik Rolevink van de Stichting Historische Sociëteit Enschede Lonneker, die alles weet over de markegrenzen en loakstenen.

Het bestuur

DE OPRICHTING EN VERWEZENLIJKING VAN 'ONS HUIS' IN 1933 TE OVERDINKEL

Hoe in de grote crisistijd met voortvarendheid, veel inzet en zelfwerkzaamheid het onderkomen voor 'de moderne (socialistische) arbeidersbeweging' tot stand kwam.

Vorbereiding

Het begon als gevolg van de beurskrach van 1929. De wereldwijde economische crisis had grote werkloosheid tot gevolg. Ook Nederland en Twente bleef dit niet bespaard. In bijna elk Overdinkels gezin zaten wel mannen met de armen over elkaar en nergens kwamen ze weer aan de slag. Ze liepen zich 'bij de deur te vervelen', zoals men toen zei. En de armoede, waarvoor de 'immigranten' aan het einde van de negentiende eeuw uit het noorden waren gevlucht, deed weer zijn intrede. Door bestuursleden van socialistische verenigingen en organisaties werd daarom in februari 1933 geopperd: 'Hadden wij als arbeidersbeweging maar een eigen gebouw voor het vermaak van de werklozen. En ook voor andere activiteiten zou dat een goede zaak zijn.'

Zij besloten een vergadering te beleggen en de bestuurders van verwante verenigingen en organisaties uit te nodigen, zoals bijvoorbeeld de S.D.A.P. (Sociaal Democratische Arbeiderspartij), de textielarbeidersorganisatie 'De Eendracht', organisaties van bouwvakarbeiders, landarbeiders en fabrieksarbeiders, de VARA (Vereeniging van Arbeiders Radio Amateurs), en de zangvereniging 'Ontwaakt'. Al deze organisaties hadden een binding met de 'moderne arbeidersbeweging' of wat in die tijd wel 'de rooien' werd genoemd.

Op 8 februari 1933 besluiten zij een stichting op te richten, om te bereiken dat er in Overdinkel een eigen ontspanningslokaal komt. En dit te realiseren door het plaatsen van renteloze aandelen, verlotingen en collectes.

In eerste instantie wordt gedacht aan een houten gebouw. Dit had de voorkeur omdat de ondergrond gehuurd moest worden. Bij huuropzegging kon het gebouw dan eenvoudig verplaatst worden.

De heer H.J. Bennink (hoofd van de O.L. school) komt met het idee contact op te nemen met de Coöperatie en deze te verzoeken, de grond voor de op te richten stichting te kopen. Er wordt een voorbereidingscommissie samengesteld bestaande uit de heren H. Smid, J.H. Bennink, P. Topper, M. van Aartsen en W. Lem (notulist).

Overdinktel Febr 1933

Reeds twee jaar lang gaat er over de wereld een "spook" en dat spook heet ook Overdinktel. Het is het spook der werkloosheid. We kunnen ook hier in Overdinktel spreken van honderden werklozen. Die werklozen loopen op straat, of nitten in huis, rich te vervelen. "Wanneer de arbeiders beweging maar een eigen gebouw had, zoo werd er van verschillende kanten geredeneerd. Dat vraagstuk hield ook enkelen bezig die het verder in trachten dan alleen de bovengenoemde opmerking, dit leedde dan zoover dat die personen er te overgingen een gecombineerde bestuursvergadering byeen roep te roepen. De volgende organisatie werden uitgenoodigd: S. D. O. P., Textiel en zijden, De Eendracht; S. D. V. C., organ-

Een pagina uit het notulenboek van Ons Huis, vermoedelijk geschreven door de heer W. Lem.

Op zondag 26 februari komt de commissie voor het eerst bijeen ten huize van de heer Bennink. Hij kan medelen die morgen, samen met bestuurders van de Coöperatie te hebben overlegd over de aankoop van grond voor het gebouw. Zij zijn bereid een stuk grond te kopen, mits dit aan de Hoofdstraat zou liggen, om het daarna aan de nieuwe stichting te verhuren. Maar met het exploiteren van het gebouw wilde de Coöperatie geen bemoeienis hebben.

Burgemeester Van Helvoort had ondertussen het exploiteren van een ver-

enigingsgebouwtje goedgekeurd. Men besluit in zee te gaan met de Coöperatie en bovendien te proberen een stenen gebouw te realiseren. Er zullen aandelen worden uitgegeven van f 5,00 en men wil hoofdbestuurders van verwante organisaties en Kamerleden om een bijdrage gaan vragen.

Een leverancier uit Overdinkel had al aangeboden het materiaal voor de bouw op krediet te willen leveren, hetgeen in beraad wordt gehouden. Bouwvakarbeiders, waarvan er dus ook velen werkloos waren, hadden zich bereid verklaard het gebouw gratis te willen bouwen. En verder kwam op die zondagochtend ook nog de inrichting ter sprake zoals kasten, de beschoten kap en de kolenbergplaats. Het dagelijks bestuur van de voorbereidingscommissie werd gevormd: H. Smid is voorzitter en J.H. Bennink secretaris/penningmeester. W. Lem zal het notuleren voor zijn rekening nemen.

Zo zag de Hoofdstraat er uit in de Twintiger jaren. 'Ons Huis' zou verrijzen ter hoogte van het naoorlogse horecabedrijf Game. Later vond 'Het Trefpunt' onderdak in 'Ons Huis'. In 1987 ging het pand in vlammen op. Dat geldt ook voor dit schilderij dat eigendom was van de familie Game en verloren ging bij de brand van Saksenstal Gerrit in 2012.

Men houdt de vaart erin

Nog diezelfde week wordt een begin gemaakt met het plaatsen van een renteloze lening, die door de deelnemers kan worden afgelost met een bedrag van 10 cent per week.

In maart en april zijn er veel vergaderingen en ook veel acties, zoals bedelbrieven, binnengekomen giften, grondaankoop door de Coöperatie, collecteren en een te houden verloting.

Naast de bouwvakarbeiders uit Overdinkel boden ook mensen uit Losser aan om te helpen. De heren Smid en Topper zijn daarvoor naar burgemeester Van Helvoort geweest, met het verzoek om bij de werkloze bouwvakkers die willen meehelpen de steun, die ze ontvangen, niet in te houden. De Coöperatie wordt gevraagd op te treden als bouwuitvoerder. Dit in verband met de ongevalwet.

Op 26 maart volgt een overlegvergadering met de bestuurders van de Coöperatie, de heren Bevers, Soetekouw en Smit. Het gebouw zal verrijzen op het achterste deel van de grond, rekening houdend met een eventuele uitbreiding in de toekomst. Het stuk grond aan de Hoofdstraat, dat ter beschikking werd gesteld, was 16 meter diep en 15 meter breed. Verder wordt met het oog op verdere uitbreidingsplannen op de naast liggende grond een optie gevraagd.

Haka was het merk van de coöperatieve winkels. Arbeiders waren vaak lid van de Coöperatie en in de winkels verkochten ze van alles, levensmiddelen, fietsen, maar ook spullen voor woninginrichting. Er waren ook al toonkamers, waar je kon gaan kijken.

De heer Bevers zegt toe het gevraagde voorschot in het Coöperatiebestuur te willen verdedigen, maar stelt daarbij wel een aantal eisen, o.m. de oprichting van een eigen stichting voor het gebouw, waarin vanuit elke organisatie en vereniging iemand zitting moet nemen. Ook moeten alle leden van de verschillende organisaties, die van het gebouw gebruik zullen maken, per week een klein bedrag storten. Iedere organisatie heeft de verplichting te zorgen dat het bedrag betaald wordt.

De commissie kan over het voorschot beschikken, zodra een kwart van het benodigde bedrag bij elkaar is. Dit om er zeker van te zijn dat de Coöperatie het voorschot terug zal krijgen.

In de openbaarheid

Op 27 maart wordt er een openbare vergadering gehouden. De voorbereidingscommissie doet dan verslag van de vorderingen. Er wordt gepraat over de verloting en de heren A. v.d. Veen, H. Dokter, B. Lutke Schipholt en A. Bakker geven zich op voor het ophalen van de gelden van de renteloze aandelen. Daarvoor had men een systeem bedacht van een kaart met plakzegels. Wanneer de kaart vol was kregen de deelnemers het definitieve aandeel. Bij tussentijds zonder geldige reden stoppen met de betaling, kwam het betaalde deel toe aan het gebouw.

Er worden 3000 loten uitgegeven à 25 cent per stuk. Met een advertentie in het Volksblad en de medewerking van actieve personen, die de loten aan de man willen brengen ook in andere plaatsen (tegen een kleine vergoeding), moet het een succes kunnen worden. De burgemeester had al toegezegd de verloting toe te staan. Men pakte het inderdaad Twentebreed aan. Zo fietste het hoofd van de lagere school samen met een andere inwoner van Overdinkel naar Goor om daar loten te verkopen.

Ook de organisaties die gebruik zullen gaan maken van het nieuwe gebouw, zoals de S.D.A.P., de textielarbeidersbond de 'Eendracht', de bouwvakarbeidersbond, de leden van de VARA, zangvereniging 'Ontwaakt' enz. beleggen bijeenkomsten, om te komen tot de oprichting van een 'vereniging tot stichting van een eigen gebouw'. Leden waren 'de moderne arbeidersverenigingen te Overdinkel'. Men verwacht dat het met de textielarbeidersbond wel enige strubbelingen zal geven over de contributie van de 1 cent. Ook van de leden van de VARA zou wel wat tegenwerking ondervonden kunnen worden, want daar zijn mensen bij, die geweldig gekant zijn tegen de Coöperatie. Er was dus bepaald geen eenheid in het 'rode front'.

Oprichting nieuwe vereniging

Maar op 10 mei is het zover. Dan wordt de 'vereniging tot exploitatie van een eigen gebouw' opgericht met als leden onder meer: de S.D.A.P., textielarbeidersbond 'De Eendracht', de bouwvakarbeidersbond, de zangvereniging 'Ontwaakt' en het N.V.V. De afdeling Overdinkel van de 'Eendracht' is verantwoordelijk voor de contributie, want het hoofdbestuur van de bond wilde er niets mee van doen hebben. De heer Ter Haar neemt daarna namens de afdeling Overdinkel zitting in het comité.

Tussen 10 mei en 4 september zijn er nog twee vergaderingen en men is druk met de verloting. De te winnen prijzen waren best fors voor die tijd: een Amstel- of Germaanrijwiel naar keuze, een wasmachine, een divan, een elektrisch strijkijzer. Allemaal artikelen, die een gemiddeld gezin in die crisistijd zeker niet in huis had. En dan waren er ook nog 21 waardevolle troostprijzen. Op 10 augustus vindt de trekking plaats, maar het is niet bekend wie de gelukkigen waren. Tijdens de verkoop van de loten had B. Reuvers een ongeluk met de fiets gehad. De reparatiekosten waren f 1,70, maar er werd besloten hem een vergoeding van slechts f 1,00 te geven. De stand van zaken met betrekking tot de verloting is gelukkig positief. Van de 3000 loten waren er 2367 verkocht.

Muziekvereniging 'De Eendracht'.

Financiën en bouw

Ook september werd een drukke maand met een schetsontwerp door de gemeentearchitect, begrotingen en het besluit een stenen gebouw te plaatsen, mits het mogelijk zou zijn daarvoor een hypotheek af te sluiten. Het geheel was door aannemer Maas begroot op f 2.800.

Het gebouw zou er als volgt gaan uitzien: omvang 15 bij 8 meter, ingang naar de straat, tochtportaal, rechts van tochtportaal de WC en links boekenkasten.

Nog geen toneel, aan de zijkanten twee vleugeldeuren en 3 ramen, muren 2.30 m hoog, geen zolder, plafond bekleed met triplex, boven in het voorfront enige ramen van gekleurd glas, terras. In de zaal zouden 200 personen een plaats kunnen vinden.

N.S.B.

De politieke situatie gaat nu ook meespelen. Het is 1933 en Hitler was op 31 januari aan de macht gekomen. De zaalhouder uit Overdinkel, waar de verenigingsbijeenkomsten werden gehouden, was lid van de N.S.B. geworden en verschillende mensen wilden daar nu niet meer komen. Deze boycot werd geopend door de Textielarbeidersbond. De zaalhouder was hierover zo beledigd, dat hij de organisaties en verenigingen van de 'moderne arbeidersbeweging' (dus de socialisten), niet meer in zijn zaal wilde toelaten. Ook iemand van muziekvereniging 'Eendracht' werd niet meer toegelaten, zodat vervolgens de volledige vereniging daar vertrok. De 'Eendracht' repteerde toen tijdelijk in de fietsenloods van Mees Rensen.

De socialistische arbeiders hadden dus niet meer de beschikking over een zaal waar men kon samenkomen, maar dat zou niet lang duren.

Grensovergang Tiekerhook. In 1933 zijn in het buurland de Nazi's aan de macht gekomen. In dat jaar vinden er in Overdinkel ook al strubbelingen plaats tussen de 'fascisten van Mussert', die in 1931 de N.S.B. had opgericht, en de 'Rooien'.

Herfst

Ondertussen is het oktober en dat wordt een hele hectische maand. Er wordt nog druk gesleuteld aan het bouwplan om besparingen te bereiken. Geen kelder onder het toneel, de W.C. buiten of binnen. Wat moet er wel en niet in het bestek worden opgenomen. Besloten wordt om de bouw onderhands aan te besteden bij aannemer Maas, maar hij moet dan wel zoveel mogelijk personen van de 'moderne arbeidersbeweging' in dienst nemen.

Het N.V.V. stemt in met de hypotheekverstrekking. Architect Smit maakt nieuwe tekeningen en hij moet haast maken, zodat de aanbesteding snel kan plaats vinden.

Er wordt voorgesteld het grondwerk zelf te doen, dat scheelde circa f 75. Maar anderen waren het daar niet mee eens en vonden dat het deel moest uitmaken van de aanbesteding, want er waren zoveel werklozen die wel graag een paar centen wilden verdienen. Het gaat allemaal heel democratisch: de gecombineerde bestuursvergadering op 25 oktober bij Horst in de werkplaats, moet hier dan maar over beslissen. Smid zal bij de 'Commissie van Maatschappelijke Hulpbetoon' nog wel even nagaan of het goed is dat de werklozen er aan meewerken.

Op die gecombineerde bestuursvergadering wordt door Smid en Bennink een uiteenzetting gegeven over alle zaken die hadden gespeeld.

Na veel heen en weer gepraat tussen voor- en tegenstanders stemt men in met het in eigen beheer nemen van de grondwerkzaamheden. De komende zaterdag 28 oktober om 13.00 uur zal men beginnen.

Op 26 oktober komt de commissie bijeen om het aanbod van aannemer Maas te bespreken, groot f 2.990. Men vindt dit veel te hoog en daarom mag ook aannemer Stoevenbeld inschrijven. De heren Smid en Topper brengen hem de tekeningen en de voorwaarden en op vrijdag moet zijn aanbieding er zijn. Hij krijgt dus één dag de tijd.

Die vrijdag wordt tijdens een commissievergadering bij Smid thuis, in het bijzijn van de gemeentearchitect Smit, het aanbod van Stoevenbeld geopend. Hij wil onder dezelfde voorwaarden en bestek het gebouw realiseren voor f 2.584. Dat scheelde f 406 en de bouw wordt dan ook aan hem gegend. De heren bedenken dat vanwege dat voordeel, het gebouw misschien wel een meter groter kan worden. Aan Stoevenbeld wordt gevraagd wat dat zal gaan kosten. Hij zal zo spoedig mogelijk berichten.

De aannemer vraagt tot zaterdagmorgen 12 uur de gunning stil te houden. Hij moet eerst stenen bestellen en ook geleverd krijgen. Want hij is niet georganiseerd in de aannemersbond en daarom wil men hem boycotten.

De toekomstige buurman, Beute, heeft schriftelijk toestemming gegeven dat men mag bouwen op een halve meter vanaf de achterzijde en een meter van de zij - erfgrans.

Omdat van de Coöperatie nog geen toestemming is ontvangen om te mogen beginnen met de bouw, gaat de heer Lem zaterdagmorgen nog even naar Enschede om die toestemming te krijgen en te praten over de aankoop van een meter grond, omdat met het nieuwe plan nu 16 meter nodig is. Dit loopt echter op niets uit. De heren Smit en Bevers kunnen hiervoor geen toestemming geven. Dezelfde morgen had Bennink het verzoek gekregen van de Coöperatie een schets te sturen van het bouwplan. Woensdag 1 november 1933 zal het Coöperatiebestuur het dan in de vergadering behandelen.

Men waagt het erop

De commissie besluit het er op te wagen en ook zonder de schriftelijke toestemming van de Coöperatie zaterdag 28 oktober gewoon te beginnen aan het grondwerk. Aannemer Stoevenbeld had de kruiwagens al klaargezet.

Zo gaat dan op die middag om 13.00 uur, na een voorbereiding van nog geen negen maanden, de eerste spade de grond in.

Ruim twintig personen werken als paarden om het grondwerk diezelfde dag klaar te krijgen en om 17.00 uur is het zover. De vrouwen hadden tussendoor koffie gebracht.

Zondag 29 oktober komen de commissieleden nog even bij elkaar voor de lopende zaak met de Coöperatie. Er was ondertussen telefonisch toestemming gegeven, maar het aankopen van de meter grond gaat niet door. Het gebouw

moet dan maar een meter verder naar voren gebouwd worden.

De heren Topper en Ter Haar worden in de commissie aangewezen om naar de aannemer te gaan en te praten over de bouwvakkers, die hij tewerk moet stellen, waarbij enkelen voorrang genieten. Verder kan hij beginnen het materiaal aan te voeren.

Zondag 5 november worden ten huize van Smid de laatste zaken besproken. Bennink was bij notaris Van Opstall geweest voor een 'Stichting tot oprichting en exploitatie van een eigen gebouw'. Verder ligt er een aanbieding van schilder Klaver voor het schilderen van het gebouw. Hij vraagt f 190 en dat komt overeen met hetgeen daarvoor berekend was en hij krijgt het werk gegund.

Het plan om iemand van het N.V.V. de eerste steen te laten leggen kan niet doorgaan, want zij kunnen niet aanwezig zijn, maar het vakverbond belooft wel aanwezig te zullen zijn bij de opening.

De bouw begint op 7 november en ondertussen wordt ook aan de inrichting gewerkt. B.J. Brillman legt voor f 43 twaalf lichtpunten aan.

Bij de firma Horst worden 150 klapstoelen aangeschaft à f 0,65 per stuk, verder nog 30 café stoelen à f 2,40 per stuk. En Tjibbe Knol levert een kachel met een capaciteit voor 1000 m³. Bennink weet nog een piano te koop en gaat met een pianostemmer kijken of het wat is. De piano wordt door de stemmer goed bevonden en gekocht voor f 45.

De notaris neemt het reglement en de statuten van het verenigingsgebouw te Hengelo als voorbeeld. Men besluit geen richtmaal te geven vanwege de kosten, want het gebouw werd 'met dubbeltjes bij elkaar gespaard'.

Opening

Op zaterdag 23 december wordt de opening gepland. De muziekvereniging 'Eendracht' biedt aan kosteloos de muziek te verzorgen. En als laatste worden er nog toneelgordijnen aangeschaft bij de firma Horst.

Twee dagen voor Kerst is het dan inderdaad zover. Er is schoongemaakt en er zijn nog 150 koppen en schotels aangeschaft.

De openingsreceptie is die zaterdagmiddag om 15.00 uur met vervolgens om 19.00 uur een feestavond.

Tien maanden en twee weken na het voornemen een gebouw te realiseren staat het er echt, in de volksmond al 'Ons Huis', genoemd. Zeven weken geleden aanbesteed en nu op 23 december 1933, kan de opening al plaatsvinden. Dit alles door de geweldige inzet van alle betrokkenen in het voortraject en bouwvakkers, die aan het werk konden gaan 'met behoud van uitkering', zoals we nu zouden zeggen.

Zangvereniging 'Ontwaakt'. Rechtsachter een deel van de gevel van 'Ons Huis'.

De opening wordt door een groot aantal afgevaardigden van de verenigingen bijgewoond en verschillende mensen voeren het woord. Gezien de lijst met maar liefst achttien sprekers, van nu deels onbekende organisaties, moet het een hele zit zijn geweest.

Ter opening hijst H. Lindeman van het N.V.V. de rode vlag en met enkele treffende woorden opent hij het gebouw. Hierna wordt spontaan de 'Internationale' ingezet.

Deze foto werd gemaakt bij de opening. Als er in 1933 al kleurenfoto's waren geweest hadden we kunnen zien hoe fier de rode vlag toen wapperde.

Voorzitter Smid dankt de sprekers voor hun woorden en de cadeaus (o.m. een klok en een schilderij), enveloppen en bloemen.

Ook zijn er nog diverse schriftelijke felicitaties ontvangen en iemand uit Overdinkel heeft de commissie ook een envelop doen toekomen. En 's avonds komen er nog meer geschenken binnen.

Om 19.00 uur die avond is er feest voor de genodigden en aandeelhouders. Zondagavond wordt het feest voortgezet waarbij 'Ons Huis' weer tot de nok toe gevuld is. Er moeten zelfs mensen worden teruggestuurd.

Na welkomst- en propagandistische woorden van de voorzitter wordt die avond verder verzorgd door onder meer de zangvereniging 'Ontwaakt' en de muziekvereniging 'Eendracht'.

Het was een opening van 'Ons Huis', die er wezen mocht!

Bertus de Jongeburcht.

VERBINDEN DOOR WAT SCHEIDT

Op 15 februari jl. werd in het Haagse Bos / Oldenzaalse Veen, de driemarkenstein voor Lonneker, Losser en De Lutte, tot Snippetsteen gedoopt. Bij die gelegenheid waren leden van de oudheidkundige verenigingen van de drie betrokken marken aanwezig en ook mensen uit Haaksbergen en Weerselo.

Speurwerk

De commissie Loakstenen en Begraafplaatsen van de Stichting Historische Sociëteit Enschede-Lonneker is erg actief in het opsporen van oude markensteinen. Er is nu goed digitaal, oud kaartmateriaal beschikbaar, zoals de kadastrale atlas van 1832. Met moderne computertechnieken, kunnen die kaarten over de huidige stafkaarten en luchtfoto's van Google Earth worden gezet. Met die informatie, en soms nog oude beschrijvingen en hulp van

omwonenden, wordt in het veld het oude knippunt in de markengrens en een eventueel bijbehorende grote veldkei gezocht. Als de oude markenstein gevonden is, komt de klus van het uitgraven of terugplaatsen. Natuurlijk gebeurt dat in intensief overleg met de omwonenden en grondeigenaren.

Die blijken bijna altijd zeer geïnteresseerd te zijn in dit stukje streekgeschiedenis en er graag aan mee te werken; ze zetten gratis hun trekker in. Op dat moment heeft het hele proces nog niets gekost - behalve dan veel inzet van mensen – en al veel goede contacten opgeleverd.

Aaibaarheidsfactor

Dan komt de vraag, of we met de herplaatsing van deze steen de publiciteit in gaan. Dat wil lang niet iedere grondeigenaar. Maar als het dichtbij een openbare weg of pad is, vindt men het meestal een goed idee om er een monumentenbordje bij te plaatsen. De andere kant van de markengrens wordt betrokken bij het opstellen van de tekst op het bordje. Soms is dat ook de andere kant van de gemeentegrens en heb je dus contact met een andere oudheidkundige vereniging. Waar grenzen steeds meer lijken te vervagen, blijken oude grenzen – dicht bij huis en erf – erg aan te spreken. Markenstenen hebben blijkbaar een aaibaarheidsfactor, die verenigingen bij elkaar brengt. De logo's van alle betrokken verenigingen komen op het bordje en de kosten worden vaak uit subsidies vergoed.

Heel wat volk van de verschillende verenigingen is bij de officiële inwijding van het bordje aanwezig en blijkt goed 'met elkaar te kunnen'. Er bruisen soms 'wilde plannen' op: "Als we alle stenen op onze gemeenschappelijke markengrens weer zichtbaar hebben, kunnen we er dan niet een cultuurhistorische route langs maken? Dat gaan we gewoon samen uitwerken." Oudheidkundige verenigingen die al jaren mooi bezig zijn aan beide kanten van de marken- of gemeentegrens, ontdekken elkaar.

Heel Overijssel

En het kan nog mooier worden, want Martien Knigge heeft op zich genomen om in de komende 10 jaar alle oude grenzen van de 184 Overijsselse marken heel nauwkeurig op de kaart te krijgen. Hij wil ze ook allemaal aflopen en van de restanten die in het landschap vindbaar zijn, de cultuurhistorische- en natuurwaarde beoordelen. Hij zal alle gegevens samenbrengen in een atlas en daarmee de gemeentebesturen adviseren om die elementen in de cultuurhistorische waardenkaarten op te nemen. In het proces om te komen tot zo'n atlas, komt er vast nog meer samenwerking. Zo brengt een grens, die eeuwenlang de marken gescheiden hield, nu de historisch geïnteresseerden bij elkaar.

Geert Bekkering

Ook verschenen in 't Inschrien, 2014-1

Bernardus Roberink werd in 1819 in Losser geboren. Herman Bourgonje noemt hem in 'H. Maria Geboorteparochie Losser 1902-2002' (uitgave HKL en nog steeds verkrijgbaar), in een hoofdstuk over Losserse geestelijke dochters en priesterzonen, de oudste 'priesterzoon' die uit de geschiedenis van Losser naar voren komt. Hij is 35 jaar lang pastoor van Steenwijkerwold geweest en zag de grote armoede, waarin de mensen in het veengebied daar moesten leven. Hij is de pastoor geweest die de mensen wees op de mogelijkheid om hun lot te verbeteren door werk te zoeken in de opkomende textielindustrie, aanvankelijk in hoofdzaak over de grens in Gronau. Overdinkel dankt er grotendeels haar explosieve bevolkingsgroei aan in het laatste decennium van de negentiende eeuw.

Bernardus Roberink overleed op 28 augustus 1890 in Steenwijkerwold en werd daar ook begraven. In het centrum van Losser is een straat naar hem genoemd (verbindingstraat tussen Brinkstraat en Kerkstraat).

PAULTJES HERINNERINGEN (2)

Paultje met Franse baret in het vliegtuig op het plein van de kleuterschool aan de Schuurkerkstraat.

Ex-journalist Paul Bulters jr. werd in 1948 geboren in het voormalige postkantoor op de hoek van de Driehoekstraat en de Braakstraat. Ongeveer op de plek van de huidige supermarkt EMTÉ.

Omdat zijn vader ook Paul heette noemden veel oudere Lossernaren hem tot op latere leeftijd nog 'Paultje'. Hij kijkt in deze rubriek, vaak met een knipoog, terug op zijn jeugd in Dorp Losser in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw.

In deze aflevering de tweede bijdrage van Paul Bulters.

Een gebroken carrière

Onlosmakelijk waren ze toentertijd aan elkaar verbonden: De katholieke Aloysiusschool en de nabij gelegen Maria Geboortekerk. Op de jongensschool kwamen 'mijnheer pastoor' of 'mijnheer kapelaan' wekelijks godsdienstles geven en er werd bijgehouden of je 's morgens wel in de ochtendmis was geweest voor je naar school ging. Het vak 'Godsdienst' maakte dan ook een prominent onderdeel uit op de cijferlijst van het rapportenboekje. Een onvoldoende leverde thuis een donderpreek op.

Ook het maandelijks biechten bij pastoor Van den Hoven of de kapelaans Voskuilen, Boerrigter, Van Eijden en Van Eijk vormde een verplicht onderdeel van de katholieke opvoeding. Steeds opnieuw was het een zware opgave voldoende 'zonden' te vinden. Je kwam niet verder dan 'koekjes uit de trommel gehaald', of 'snoepje gepakt' of 'brutaal geweest tegen de ouders'. Steevast leverde dat van 'het luisterend oor' aan de andere kant van het traliwerk in het biechthokje een boetedoening van drie Weesgegroetjes op.

Natuurlijk moest je je ook dienstbaar tonen aan de katholieke kerk in Losser. Op de Aloysiusschool verzorgde de in Losser en omstreken befaamde dirigent en zangleraar Frits Rörink de zanglessen. Ook was hij dirigent van het zangkoor van de Maria Geboortekerk. Aan het begin van een schooljaar kwam een geestelijke van deze kerk naar een zangles luisteren en in samenspraak met Rörink werden dan de zangtalentjes eruit gepikt. 'Mijnheer kapelaan' kwam dan bij de ouders thuis en die werden als het ware ge-

dwongen hun zoon voor het koor op te geven. Zij die over minder zangtalent beschikten vond je terug als misdienaar.

Ik had een hoge zuivere stem en na een test in de eerste klas van meester Theo Siegmund (de latere pastor), die beluisterd werd door 'mijnheer kapeiaan', werden de zangtalenten van Paultje geschikt geacht voor het kerkkoor. Trots als een pauw oefende ik thuis uit den treure liedjes als 'Kom mee naar buiten allemaal, dan zoeken wij de wielewaal' en 'Een karretje dat op de zandweg reed'. Gek werden ze ervan bij mij thuis, om nog maar niet te spreken van de latere oefeningen van de Latijnse liederen.

Tig keren heb ik de smalle trap boven naar het koor in de Maria Geboortekerk beklommen, waar voor het merendeel mannen in vergevorderde leeftijd zich, met hun door sigaren en jonge jenever van Bols gesmeerde kelen, aan de stemoefeningen van Frits Rörink onderwierpen. Ik moest mij na enkele weken oefenen als sopraantje bij de zondagse Hoogmis staande zien te houden tussen de zware bassen en baritons. Dat lukte wonderwel en het Kyrie Eleison, Gloria in Excelsis Deo en het Credo kwamen vloeiend uit mijn nog piepjonge keeltje. Een paar jaar lang zong ik vol overgave tijdens repetities en Hoog-, Trouw- en Uitvaartmissen. Maar aan de schitterende zangcarrière die voor mij in het verschiet leek te liggen kwam plotseling een einde. Een einde zonder enig blijk van waardering, zonder enige glans. Een zwarte bladzijde. Tegenwoordig zou er direct hulp voor je worden gezocht om het kind er geen trauma aan over te laten houden.

Die bewuste zondag stond ik weer uit volle borst te zingen tijdens de Hoogmis, maar ineens middenin het Kyrie Eleison, een volle trap in mijn achterste. Zo hard, dat ik vooruit schoot en vallend tussen enige bassen en baritons op de grond terecht kwam. Toen ik opstond zag ik, dat 'mijnheer Rörink' daarvoor verantwoordelijk was. 'Hou je mond dicht' siste hij kwaad. Bedremmeld bleef ik staan wachten tot de laatste klanken van het Kyrie Eleison vanaf het koor de gelovigen beneden in de kerk hadden bereikt. Ik werd door 'mijnheer Rörink' apart genomen en mij werd op keiharde en pedagogisch onverantwoorde wijze duidelijk gemaakt, dat mijn gebroken stem niet meer geschikt was om onderdeel van het zanggezelschap uit te maken. Met tranen in de ogen draaide ik mij om, vloog de trap af en hilde tranen met tuiten toen ik thuiskwam.

Een gebroken stem. De weg naar volwassenheid ligt bezaaid met obstakels. Die te overwinnen maakt, dat je sterker wordt. Het klinkt tegenstrijdig: De door Frits Rörink gebroken carrière heeft Paultje daarin geholpen.

Paul Bulters

FACEBOOK

De HKL heeft een eigen facebookpagina waarop regelmatig foto's geplaatst worden, die door de bezoekers van reacties worden voorzien.

De foto's worden door zo'n 3.750 mensen bekeken en halverwege mei 2014 zijn er al ruim 800 volgers. Het adres is:

<https://www.facebook.com/pages/Stichting-Historische-Kring-Losser/>

OPEN MONUMENTENDAG 2014: 'OP REIS'

Het landelijke thema voor Open Monumentendag 2014 is 'OP REIS'.

Op reis laat mensen reizen over land, over water, door de lucht en in hun verbeelding. Met reizen, vervoer en transport verhaalt de Open Monumentendag over de dynamiek die daarmee gepaard gaat, de invloed die reizen en vervoer hebben gehad en nog steeds hebben op het aanzien en de inrichting van Nederland en de manier van leven. Bovendien is voor dit onderwerp gekozen omdat 2014 het jaar van Mobiliteit en Mobiel Erfgoed is.

Op reis laat mensen reizen over land, over water, door de lucht en in hun verbeelding. Met reizen, vervoer en transport verhaalt de Open Monumentendag over de dynamiek die daarmee gepaard gaat, de invloed die reizen en vervoer hebben gehad en nog steeds hebben op het aanzien en de inrichting van Nederland en de manier van leven. Bovendien is voor dit onderwerp gekozen omdat 2014 het jaar van Mobiliteit en Mobiel Erfgoed is.

Met de keuze voor de titel 'Op reis' wordt ruimte gegeven aan de verbeelding. In de gemeente Losser hebben we die verbeelding wel nodig, want zoveel monumentaals is er op het gebied van reizen niet aanwezig.

We zijn van plan op twee verschillende dagen op twee verschillende manieren invulling aan het thema te geven.

1. In Losser en Glane maken we op zaterdag 13 september een reis door de tijd mogelijk langs verschillende gebouwen, die telkens een aantal jaren jonger zijn.

Via de Martinustoren (14e eeuw), de Protestantse kerk (1810), Steenfabriek De Werklust (1898) en de H. Maria Geboortekerk (1902) komen we bij het Syrisch-Orthodoxe klooster in Glane (1911).

2. In De Lutte zal (als alles loopt zoals wij hopen) op zondag 14 september op het terrein rondom Erve Boerrigter aandacht besteed worden aan mobiel erfgoed zoals auto's, rijtuigen, motoren en bromfietsen, gewone fietsen etc.

Zoals u begrijpt staat het programma nog niet helemaal vast. Kijkt u daarom tegen die tijd op onze website (www.historischekringlosser.nl) en ook op (www.openmonumentendag.nl). Verder hopen wij dan op veel publiciteit via de lokale dag- en weekbladen.

Commissie Open Monumentendag gemeente Losser
(samenwerking Historische Kring Losser en De Dree Marken;
financieel mogelijk gemaakt door de Gemeente Losser)

WILLEM EN ANNIE SCHOLTEN

De afgelopen jaren sprak de heer Gerard Zuithof met bejaarde mensen over hun leven in Losser, voor 'Het Drieluik', het bewonersblad van de Leurinkhof, St. Maartens- Stede en Oldenhove. Het verhaal dat u hierna kunt lezen gaat over Willem Scholten van het gelijknamige aannemersbedrijf en zijn vrouw Annie Olde Bolhaar. Het interview werd afgenomen in 2007. Willem Scholten overleed in 2012.

Aan Willem Scholten, die drieënnegentig jaar geleden aan de Gronausestraat 98 in Losser werd geboren, zie je die hoge leeftijd niet af. Hij oogt zeer vitaal en maakt een actieve indruk.

Zijn vrouw Annie Olde Bolhaar is negenentachtig jaar en haar wieg stond in een boerderij in Overdinkel. Het lopen gaat bij haar moeizamer, maar ze kan boeiend vertellen over het leven, dat zij alleen en samen met haar man gevoerd heeft.

De vader van Willem stichtte in 1913 het aannemersbedrijf Scholten. Na de lagere school ging Willem naar de ambachtschool en volgde de opleiding voor timmerman. Daarna studeerde hij voor uitvoerder in de bouw, waarna hij vervolgens ook voor het diploma aannemersbedrijf slaagde. Op de avondschool sloot hij met goed gevolg een boekhoudcursus af.

Nadat Annie de lagere school had verlaten ging ze naar de Mulo, die ze succesvol afsloot. In het ziekenhuis Stadsmaten in Enschede volgde ze toen een opleiding voor verpleegster. Annie vertelt:

'Zes jaar heb ik er met veel plezier en toewijding gewerkt. Intussen had ik ook het diploma voor kraamverpleegkundige gehaald (het ooievaartje), waarna ik nog vier jaar in de wijk actief ben geweest. Mijn vader heeft het mij heel vaak afgeraden om dit werk te gaan doen. Je moet heel hard werken en je komt allerlei moeilijke en vieze karweitjes tegen, zei hij. Maar ik heb het altijd graag gedaan'.

'Op een bruiloft zijn we elkaar tegengekomen' vertellen ze beiden. Waarna Willem verder gaat, 'er ontstond een vonkje en dat is langzaam gegroeid. Het klikte goed tussen ons beiden'.

'Ik werkte toen nog in het ziekenhuis' vult Annie aan 'en zo af en toe kwam Willem daar even bij mij op bezoek.

We zijn op 12 januari 1949 in Overdinkel in de Gerhardus Majellakerk getrouwd, 's morgens om tien uur. De bruiloft, die behoorlijk groot was,

hebben we gehouden in de Vereniging. Omdat in die tijd moeilijk aan vlees was te komen, vlees en veel levensmiddelen waren toen nog op de bon, moest je zelf overal voor zorgen. Mijn vader heeft het toen voor elkaar gemaakt. Het was nat weer, midden in de winter. Er zat ook nog een domper op het feest omdat mijn oudste broer in de oorlog gesneuveld was en mijn vader hartpatiënt was.

Twintig jaar hebben we aan de Gronausestraat gewoond. Daarna hebben we een mooi vrijstaand huis gebouwd aan het Boerrigter. We hadden een slaapkamer en andere voorzieningen beneden, een mooie royale tuin en een garage maakte het compleet. Met plezier hebben we er zevenentwintig jaar gewoond. Het staat nu in de verkoop.

We hebben vier kinderen gekregen, twee jongens en twee meisjes.

Wim en Ben wonen in Losser, Marion in Haaksbergen en Ans in Ommen. Ze komen regelmatig op bezoek en tijdens de verhuizing hier naar toe hebben ze ons overal mee geholpen', aldus Annie.

'Muziek maken met de viool en op de piano is mijn grote hobby' vertelt Willem. ' Op 14 jarige leeftijd kreeg ik de eerste vioolles van een Duitse leraar in Gronau. Ik kon zondags uren studeren, maar je moet er ook aanleg voor hebben. Toen onze dochter Marion les kreeg op de piano heb ik ook les genomen. Al onze kinderen kunnen piano spelen. We kregen les van de

in Losser en omgeving zeer bekende muzikleraar Frits Rörink. Met een kamerorkest hebben we regelmatig mooie concerten gegeven.

Nu kan ik in de Vicaryzaal mooi op de piano spelen. Beneden is ook nog een zaal waar ik goed kan oefenen. Er staat daar ook nog een piano, maar die moet nodig gestemd worden. Met het zangkoor Canticanova heb ik ook jaren meegezongen'.

Organist en koordirigent Frits Rörink (1907-1980), die ook een belangrijke rol speelt in het verhaal van Paul Bulters op pag. 24.

‘Het lezen van allerlei boeken vind ik heel fijn’, zegt Annie, ‘daarom ga ik hier ook naar de bibliotheek. Ook krijg ik nog wel eens boeken van onze kinderen. Handwerken zoals spinnen, breien en borduren heb ik jaren gedaan’. Een kussen op de grond en een mooie, met warme kleuren geborduurde icoon van Maria met kindje Jezus, die aan de muur hangt, getuigen ervan dat dit zeer accuraat en met liefde gemaakt is. ‘Helaas kan dit nu niet meer omdat mijn handen en polsen niet meer willen meewerken’ sluit Annie het onderwerp hobby af.

‘Elk jaar gingen we op vakantie naar Sauerland en de Harz in Duitsland, of naar Italië o.a. naar Rome. We zijn ook naar Spanje en Joegoslavië geweest, we reden er met vier personen met de auto naar toe. Elke paar uur werd er van bestuurder gewisseld. Later maakten we met de bus de reizen naar die vakantielanden. Het was leuk en gezellig en we hebben veel gezien. Iedere keer was het met volle teugen genieten. Ameland vonden we ook mooi en dat was zeer geschikt om er een paar dagen naar toe te gaan’.

‘Op 1 september 2007 zijn we hier (in St. Maartens-Stede), komen te wonen dus drie maanden geleden. Het bevalt wel goed, maar het was erg wennen. Omdat de ruimte hier een stuk minder is moet je veel achter laten, ook mijn auto’ verzucht Willem. ‘Die staat nog in de garage, maar ik kan er zo niet naar toe’.

Hij zou nog graag zo af en toe in de auto door Losser willen rijden, maar de kinderen vinden het niet verantwoord.

‘Als ik nu jong zou zijn, zou ik misschien wel hetzelfde doen dat ik nu gedaan heb, want ik heb het altijd met plezier gedaan’, gaat Willem verder. Maar ik zou ook wel in de muziek verder willen leren. Muziekleraar lijkt mij heel mooi om te doen. In het onderwijs zou ook wel kunnen, daar heb ik altijd een goed gevoel over gehad. Meerdere maatschappelijke functies heb ik in de loop der jaren vervuld. Zo heb ik vier jaar in het kerkbestuur van de Sint Martinus kerk gezeten. Zeventien jaar in het bestuur van de Rabobank, waar ik veel werk mee heb gehad. Als er een hypotheek werd aangevraagd, moest ik vaak beoordelen of dit verantwoord was. Tot slot ben ik nog zeven jaar voorzitter van de KBO geweest.

Als aannemersbedrijf hebben we overal in de buurt mooie huizen gebouwd. De kinderen gaan kijken waar ze staan en hoeveel er dat zijn. Helaas zijn er ook van die mooie markante gebouwen afgebroken. De tijdgeest is nu heel anders dan vroeger’.

Annie heeft haar werk als verpleegster en wijkverpleegkundige altijd graag gedaan. Ze zou het zo weer willen doen. Maar door de tijd is er veel veranderd. 'Als wijkverpleegkundige kon ik niet op vakantie want er was geen vervangster. Dat soort dingen is nu beter geregeld'.

'Tenslotte hopen we hier nog lang met zijn tweeën in goede gezondheid te mogen wonen. Op dit moment hebben ze nog niet zoveel werk met ons. We willen dit graag nog zolang mogelijk zo houden'.

Gerard Zuithof

Deze foto van de Gronausestaat werd vermoedelijk genomen eind jaren zestig van de vorige eeuw. De kinderen lopen mee in de Sint Maartensoptocht. Het huis rechtsvoor, met het volkswagenbusje, is het oude woonhuis van de familie Scholten, waar Willem en Annie gewoond hebben. Daarachter lag de werkplaats van het aanemersbedrijf. Het blok van twee, dat naast het aannemershuis staat (met voortuin) is op deze foto nauwelijks te zien. Slagerij Hogebrink is natuurlijk duidelijk herkenbaar.

Willem Scholten had het aanemersbedrijf samen met zijn jongere broer Anton (1926-2006). Die verbouwde het oude pand tot een nieuw huis, waar hij in 1975 met zijn gezin ging wonen. Na de pensionering van Willem in 1980, zette Anton Scholten de zaak voort als Bouwbedrijf A.H. Scholten. Het bouwbedrijf bleef bestaan tot het midden van de jaren negentig. Eén van de huizen die door het aanemersbedrijf gebouwd zijn, is het voormalige woonhuis met praktijk van dokter L. de Bruijn (1899-1981), naar een ontwerp van architect Sluymer uit Enschede. Het staat ook aan de Gronausestraat en werd gerealiseerd in 1934/35, naast de directeurswoning van de Melkfabriek.